

NOȚIUNEA ȘI NATURA JURIDICĂ A CONTRACTULUI DE CREDIT BANCAR

Nicolae MARIAN,
doctorand, magistru în drept (USM)

Prezentul articol elucidează contractul de credit bancar în calitatea sa de act juridic, raport juridic și fapt juridic civil. Totodată, sunt cercetate în ansamblu caracterele juridice ale contractului de credit bancar care au servit ca premisă pentru delimitarea acestuia de contractele de împrumut și contractul de prestări servicii. Toate acestea au servit în calitate de platformă prin prisma căreia s-a reușit definirea contractului de credit bancar în accepție doctrinară proprie.

Cuvinte-cheie: credit bancar; contract-cadru; dublu consimțământ; bancă; client; act juridic; raport juridic; fapt juridic.

* * *

This article elucidates bank credit agreement as the legal act, legal report and legal fact. At the same time, there are examined the overall legal characteristics of bank credit agreement, that served a premise for its delimitation from loan agreements and service contract. All these have served as a platform through which was able the defining of bank credit contract in doctrinal acceptance.

Keywords: bank credit; framework agreement; double consent; bank; customer; legal act; legal advice; legal fact.

Creditul bancar în regim clasic derulează în conformitate cu prevederile art.1236-1245 CC RM, care îl și reglementează în marea sa parte. Datorită acestei reglementări exprese, contractul de credit bancar este un contract numit.

Indiferent de faptul dacă contractele sunt sau nu sunt reglementate expres de lege, fiecare raport contractual bilateral va fi supus matricei legale a prevederilor ce reies din normele cu caracter uniform ale CC RM, pentru a se vedea dacă corespunde exigențelor generale privind contractul și modelul său legal, apoi se va purcede la aplicarea mecanismului contractual de gen [1, p.120]. Cu alte cuvinte, regula cu privire la cercetarea contractului nenumit, prin care acesta din urmă se supune reglementărilor cu privire la *actul juridic, după care regulilor cu privire la obligații în general, cu privire la contracte în general, după care genurilor contractuale, ulterior speciilor contractuale, analogiei legii și analogiei dreptului*, în cazul contractelor numite se limitează până la specii contractuale inclusiv. Astfel, noțiunea legală a contractului de credit bancar este stipulată în art. 1236 CC RM, prin alin. (1) al căruia se explică: „Prin contractul de credit bancar, o bancă (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei persoane (debitor) o sumă de bani (credit), iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract”. Prin alin. (3) al aceluiași articol se dispune că față de contractul de credit se aplică prevederi referitoare la contractul de împrumut (art. 867-874 CC RM) în măsura în care din regulile capitolului destinat creditului sau din esența contractului de credit nu reiese contrariul. Anume din această cauză, pentru identificarea naturii juridice a contractului de credit bancar, acesta urmează a fi delimitat de împrumut prin aspecte comparative, fapt care, într-un fel sau altul, s-a reușit în principiu a fi efectuat de către cercetători autohtoni, precum și de cei internaționali [2, p.145-146; 3, p.245-246; 4, p.334; 5, p.276-283]. Scopul acestei delimitări rezidă în stabilirea normelor care constituie reglementări comune pentru contractul de împrumut și cel de credit bancar, și normelor care sunt distinse

de reglementarea împrumutului și caracteristice doar pentru credit bancar. Acest raționament își are originea în construcția unui sistem al contractelor care se grupează în funcție de o serie de criterii determinate potrivit unor principii prestabilite.

Astfel, în cadrul încercării de sistematizare a contractelor, savantul rus Iu. V. Romanet a reiterat criteriile de bază potrivit cărora se concepe sediul unui sau altui contract în sistemul dreptului civil. Temeiul constituirii unui sistem de contracte derivă, în opinia autorului citat, din criteriile ce reies din relațiile sociale care prezintă importanță majoră pentru drept în ansamblu [6, p.91]. Pe primul loc doctrinarul rus a plasat *direcționarea sau scopul obligațiilor* asumate de participanți la încheierea contractului [6, p.106], care se manifestă nu prin acțiunile propriu-zise realizate de către părți, dar prin rezultatul economic și juridic al operațiunii declanșate de către acestea din urmă prin acțiunile sale [6, p.95]. Prezenta poziție este pe deplin raliată de către noi, deoarece direcționarea obligațiilor asumate de către părți necesită un regulator obligatoriu prestabilit prin lege, în lipsa căruia va fi nespus de complicat de distins comportamentul părților în cadrul contractelor, în general, și impactul contractelor asupra evoluției economice, în ansamblu. Această logică generează calificarea raporturilor contractuale, studiată de către savantul autohton Dorin Cimil care se alătură la poziția lui Iu. V. Romanet în ceea ce privește *direcționarea obligațiilor asumate de către părți*, etichetând-o ca criteriu de bază al calificării oricărui contract civil [1, p.33].

Așadar, concurența contractului de credit bancar își are manifestul nemijlocit în raport cu împrumutul, deoarece aceste contracte fac parte din grupul comun, normele juridice ale căruia reglementează contractele ale căror obligații sunt direcționate spre *amânarea plății sau amânarea restituirii aceleiași cantități de bunuri de aceeași calitate și același gen* [6, p.449].

Complexitatea stabilirii grupului la care aparține un contract civil sau altul se face în funcție de o serie suplimentară de criterii de sistem care sunt secunde în raport cu *direcționarea obligațiilor* asumate de către

părțile contractante. Rândul acestor criterii cuprinde: *subiecții participanți la încheierea contractului, în special capacitățile lor economice, scopul contractului în contextul clasificării acestora în oneroase și gratuite și obiectul derivat al contractului privit în calitate de raport juridic civil care include totalitatea bunurilor din circuitul civil ce se determină de fiecare dată în parte*. Astfel, pentru a stabili conținutul contractului de credit bancar în calitate de raport juridic civil, este necesară examinarea cumulativă a caracterelor juridice ale acestuia, care vor permite creionarea neconținută a regimului său juridic în conținutul căruia își are sediul întregul volum de drepturi și obligații aferente participanților. Acest fapt, raportat la practicile de realizare a contractului de credit bancar, va contura segmentele de protecție a drepturilor părților contractante și va permite formularea concluziilor referite la calitatea acestei protecții în ansamblul său. După cum s-a vorbit *supra*, materia creditului bancar constituie o specie a împrumutului, contracte care urmează a fi examinate în tandem *infra*, pentru stabilirea distincțiilor ce vor cuprinde delimitările dintre acestea.

De la bun început, urmează a fi evidențiat caracterul oneros al contractului de credit bancar comparativ cu cel prezumat a fi gratuit al contractului de împrumut autohton. Totodată, contractul de credit este unul comutativ, deoarece întinderea prestațiilor părților este certă și determinată la momentul încheierii sale, de altfel ca și împrumutul. Aceste caractere denotă titlul de profesionist pentru cel care desfășoară activitate de creditare comparativ cu participanții la contractul de împrumut. Caracterul oneros al creditului bancar se manifestă prin plata obligatorie a dobânzilor și a comisioanelor, acestea din urmă meritându-și critica pe deplin, pe când în contractele de împrumut nu se practică încasarea comisioanelor, legea nefiind prohibită pe acest segment. Credem că totuși ar putea fi aplicat principiul – *ceea ce nu este interzis prin lege este permis*.

Comparativ cu prevederile autohtone, Noul CC al României oferă dispoziții cu caracter general pentru contractul cu împrumut indicând la art. 2144 că împrumutul poate fi de folosință și de consumație. La capitolul folosinței se includ bunuri neconsumptibile obiect al împrumutului și viceversa la capitolul împrumutului de consumație. Atunci însă, când este vorba de un împrumut de bani, legea română îi oferă acestui contract un caracter de drept oneros prin textul expres al art. 2159 alin. (2) al Noului CC Rom., însă în privința comisionului, de asemenea, se trece prin reticență. Caracterul oneros se datorează unei reguli dominante a dreptului civil conform căreia toate raporturile juridice civile se prezumă a fi cu titlu oneros, gratuitățile constituind o excepție de la această regulă și urmând a fi stipulate expres în contract, ceea ce este inversat în relația împrumutului autohton. Prin urmare, spectrul împrumutului de consumație pe modelul român se divide în împrumut bănesc și împrumutul altor bunuri consumptibile din circuitul civil. Dobânda, la rândul său, de asemenea se stabilește în bani, deși poate fi stabilită și în formă de alte prestații sub

orice titlu sau denumire la care debitorul se obligă ca echivalent al folosinței capitalului (art. 2168 Noul CC Rom.). În sistemul autohton, dobânda se poate stabili doar în bani, ceea ce reiese din regula generală care vorbește despre faptul că aceasta trebuie să fie egală cu rata de refinanțare a băncii naționale, dacă legea sau contractul nu prevede altfel (art. 585 CC RM), dar dacă contractul prevede altfel, dobânda trebuie să se afle într-o relație rezonabilă cu rata de refinanțare a băncii naționale (art. 869 alin. (1) CC RM).

Încă o distincție a împrumutului de credit bancar reiese din componența subiecților acestor două contracte. Astfel la împrumut participă *împrumutătorul și împrumutatul*, pe când la contractul de credit bancar participă *creditorul (banca) și persoana (debitorul)*. Prin urmare, suntem în prezența unui criteriu secund de calificare a contractului de credit bancar, care denotă inegalitatea economică a părților contractante, ceea ce necesită examinarea echilibrului contractual care implică valabilitatea consimțământului manifestat de către debitor la încheiere (leziunea în contract, dol prin reticență). Totodată, participarea băncii la contractul de credit bancar este condiția obligatorie de valabilitate a acestuia în calitate de act juridic civil, unde capacitatea juridică a părților participante la încheiere este un criteriu care determină valabilitatea actului. Prin urmare, dacă banca nu participă la încheierea contractului, acesta nu va mai fi calificat ca fiind bancar și va avea un regim juridic distinct destinat reglementării creditelor eliberate de instituțiile financiare nebancare.

Obiectul contractului de credit bancar în calitate de condiție de valabilitate a contractului de credit privit în calitate de act juridic, în opinia savantului Aurel Băieșu, constă în serviciu prestat de către bancă prin care aceasta pune la dispoziția debitorului o sumă de bani [4, p.353].

Obiectul derivat al contractului de credit bancar privit în calitate de raport juridic sunt banii. Cu toate acestea, contractul de credit bancar urmează a fi distins de contractul de prestări servicii datorită faptului că primul este direcționat spre amânarea restituirii banilor, dar ultimul spre prestarea unor servicii în vederea satisfacției interesului economic al beneficiarului acestuia, nefiind completat cu oarecare destinații suplimentare ale obligațiilor principale ce reies din contract.

Savantul rus Iu. V. Romanet de asemenea consideră că contractul de credit bancar este unul cumulat cu obligația băncii de prestare a serviciilor specializate [6, p.130], dar în principal rămâne a fi unul îndreptat spre amânarea plăților, ceea ce îl distinge de categoria prestărilor de servicii [6, p.449].

Componența subiecților contractului de credit bancar *de lege lata* a fost criticată de către noi în cadrul unei reuniuni științifice, unde s-a propus a fi modificată calitatea subiecților din *creditor și debitor*, în *bancă și client*, clientul în esență fiind *solicitantul* creditului bancar. Atare modele de calificare a participanților la contractul de credit bancar vin din dreptul francez [7, p. 211-227], se extind asupra celui român (art. 2193-2195 Noul CC Rom.), pe când creditul bancar pe mo-

delul englez îl numește pe debitor *împrumutat* [8, p. 44], pe modelul rusesc (art. 819 CC FR). Operarea acestei modificări a fost argumentată prin faptul că titlul oneros al contractului de credit bancar, în mod imperativ se impune numai prin plata dobânzilor aferente banilor utilizați, dar obligația de restituire a banilor se naște exclusiv în momentul preluării și utilizării lor efective [9, p.169]. Prin urmare, atunci când beneficiarul creditului renunță la obiectul contractului care constituie o sumă de bani până a se utiliza de ea, el rămâne liber de orice sarcini față de bancă, ceea ce nu îi atribuie calitatea de debitor. Excepția de la această regulă reiese din situația în care, în contractul încheiat cu alți solicitanți decât consumatorii, este prevăzut un comision de neutilizare (art. 1241 alin. (3) CC RM). Astfel, participanți la încheierea contractului de credit autohton, în opinia noastră, sunt: „Banca” și „Clientul”. Importanța practică a acestei calificări constă în identificarea corectă a momentului în care se naște obligația persoanei care beneficiază de banii băncii și căreia i se poate imputa calitatea de „debitor”. Astfel, dreptul de creanță al băncii față de client, care îi atribuie acestuia calitatea de „debitor”, apare mai târziu de semnarea contractului, solicitantul creditului rămânând în principiu a fi în calitate de „Client” pe întreaga durată a acestuia.

Odată ce banca participă în calitate de parte obligatorie la contractul de credit bancar, acestui contract, în opinia savantului Aurel Băieșu, i se conferă un caracter *de adeziune* [4, p. 353], fapt care se datorează prestabilirii tuturor clauzelor contractuale de către bancă. Contractul de împrumut însă este unul negociat, deoarece de cele mai dese ori derulează fără titlu profesional și între particulari. Savantul autohton Gheorghe Mîțu a ridicat întrebarea cu privire la situația în care într-un contract o anumită parte a clauzelor se negociază, dar celelalte sunt impuse de către partea cu care se contractează. Cum se va califica contractul? De adeziune sau...? Astfel de cazuri sunt bine caracteristice contractelor de credit bancar, deoarece clauzele acestora se negociază cu privire la termene, cuantumul sumei alocate, garanțiile de asigurare a rambursării creditului, în unele cazuri chiar și dobânda/comisioanele. Drept răspuns autorul a relatat că *de lege lata*, un asemenea contract nu poate fi unul de adeziune, deoarece atunci când cel puțin o singură clauză este negociată, dispăre acea trăsătură definitorie caracteristică contractelor de adeziune consacrată prin art. 3 din Legea nr. 256 din 09.12.2011 (în continuare – Legea RM nr. 256/2011) privind clauzele abuzive încheiate în contractele cu consumatorii [10, p.103; 11]. Prin urmare, el ar fi unul negociat? Indiferent de modul de exprimare a voinței părților contractante, judecătorul sau instanța urmează să examineze fiecare clauză din contract în momentul apariției unui litigiu [10, p.103]. Astfel, importanța clasificării contractului de credit bancar, în funcție de modul de exprimare a voinței părților, este una mai puțin semnificativă în principiu, contractul de credit rămânând a fi totuși unul de adeziune, cel puțin pentru motivul că este formulat de partea economic puternică.

De asemenea, diferite sunt efectele contractului de împrumut în raport cu cele ale contractului de credit bancar, deoarece conform contractului de împrumut, „*împrumutătorul se obligă să dea în proprietate celeilalte părți*” dar conform contractului de credit bancar, „*creditorul se obligă să pună la dispoziția debitorului o sumă de bani*”, iar debitorul se obligă să restituie suma *primită*. În mod firesc, apare întrebarea dacă punerea la dispoziție și darea în proprietate constituie același lucru? Construcția creditului rusesc, de asemenea reglementează creditul bancar în capitolul CC FR destinat împrumutului și creditului (art. 807-823). Potrivit art.819 CC FR se denotă: „По кредитному договору банк или иная кредитная организация (кредитор) обязуются предоставить денежные средства (кредит)”. În așa mod, putem observa că varianta autohtonă pe acest segment este similară cu cea rusă și termenul *dispoziție* se utilizează în textul de lege autohton în sens diferit de cel învederat de art.315 alin. (1) CC RM, care vorbește despre *posesie, folosință și dispoziție*, atribute exclusive ale dreptului de proprietate. Împrumutatului i se transmit toate trei atribute ale proprietății, fapt ce reiese expres din lege, ceea ce nu se poate raporta în aceeași măsură și la creditul bancar.

Aceasta se datorează condițiilor impuse de către bănci cu privire la respectarea destinației creditului care urmează a fi onorată de către client și verificată de către bancă. Din acest motiv, în pofida prevederilor art. 1239 CC RM¹, persoanelor juridice, de regulă, nu li se acordă credite direct la conturile lor curente, dar li se atribuie conturi de credit, care se gestionează exclusiv de către bănci fiind deschise pe numele clientului. În așa mod, clientului i se limitează posibilitatea posesiei, folosinței și dispoziției cu banii ce vin din resursele creditare, fără implicarea directă a băncii în acest proces. În ipoteza în care banii s-ar fi transmis de către bancă în proprietatea clientului, ar fi fost dificilă monitorizarea distribuirii resurselor creditare în concordanță cu destinația creditului și acești bani ar putea fi cu ușurință obiect al urmării pentru toți creditorii clientului, ceea ce contravine intereselor băncii și destinației creditului. Astfel, atâta timp cât clientul nu poate dispune liber de resursele creditare, nu poate fi vorba de aflarea banilor în proprietatea sa, chiar dacă dispoziția în calitate de atribut al dreptului de proprietate, care în speță este limitată prin destinația creditului, poate exista autonom de posesie și folosință, cea din urmă fiind inseparabilă de posesie [12, p. 57-58].

În așa mod, se concepe regula conform căreia banca oferă clientului bani fără ca să i le dea în proprietate și suma de bani pusă de către bancă la *dispoziția* clientului, nu neapărat urmează a fi primită de către client, ori important este ca clientul să beneficieze de această sumă de bani, care ar putea fi transferată de către bancă direct persoanei indicate de către client.

¹ **Articolul 1239 CC RM.** Creditul în cont curent

(1) Creditul poate fi acordat prin punere la dispoziția debitorului a unei sume de bani (linie de credit), pe care acesta o poate utiliza în rate în funcție de necesitățile sale.

(2) Dobânda pentru creditul în cont curent se calculează în funcție de suma creditului utilizată efectiv într-o anumită perioadă.

Excepția de la această regulă apare atunci când clientul intră în posesia efectivă a banilor, ceea ce în cazurile speciale ale consumatorilor oferă posibilități de dispoziție liberă cu banii ridicați direct de la casierie în numerar. În acest moment, banii s-ar fi calificat ca fiind în proprietatea debitorului, însă apariția dreptului de proprietate asupra lor, obligatoriu este precedată de examinarea posibilității de punere la dispoziție a acestora. În atare ipostază suntem în prezența unei executări *uno actu* a obligației băncii față de debitor, pe când există și frecvente cazuri când obligația băncii privind eliberarea creditului se execută succesiv fiind contractat un credit, eliberarea căruia se face în tranșe. Obligațiile clientului față de creditor însă, de cele mai dese ori, se execută succesiv, astfel încât contractele de credit, de regulă, se acordă pe o durată determinată și banii se restituie în strictă conformitate cu graficele de rambursare conform cărora plățile se fac în intervale lunare. Acest procedeu constituie o parte componentă a forței obligatorii a contractului – *pacta sunt servanda* (art. 668 CC RM), fiind o regulă excepțiile de la care reflectă situații de modificare ori de reziliere a contractului de credit bancar la cererea uneia dintre părțile contractante. Executarea instantanee a obligațiilor debitorilor față de bancă se manifestă în cazul creditelor acordate pe durată nedeterminată.

Aceste tipuri de credite sunt negate de către cercetătorul autohton Dorin Cimil [2, p.146], chiar dacă Legea RM nr. 202/2013 la art. 17 prevede posibilitatea acordării creditelor pe durată nedeterminată.

Conform acestor credite, restituirea sumei datorate se solicită a fi efectuată imediat după recepționarea cererii băncii în acest sens, dacă astfel prevede contractul, cu excepțiile prevăzute de lege referite la consumatori potrivit cărora în conformitate cu art. 17 alin. (2) al Legii RM nr. 202/2013, consumatorului i se acordă un termen de 2 luni pentru rambursare.

Temeiul de drept general al acestui mecanism își are sediul în art. 575 alin. (1) CC RM care, în ultim caz, oferă debitorului 7 zile pentru executare.

Având în vedere posibilitatea acordării creditului în tranșe, coroborată cu prevederile art. 1241 alin.(2) CC RM prin care se explică: „creditorul poate refuza punerea la dispoziție a următoarelor tranșe ale creditului în cazul în care contractul prevede acordarea creditului în tranșe, dacă debitorul nu îndeplinește condițiile contractului referitoare la tranșa sau tranșele precedente”, am putea încerca să asimilăm contractul de credit bancar cu promisiunea de acordare a împrumutului stipulată în prevederile art. 870 CC RM. În acest sens, urmează a fi examinate prevederile art. 870 CC RM², în raport cu prevederile art. 1241 alin. (1) CC RM³. În ordinea unui raționament firesc,

² **Articolul 870 CC RM** prevede: *Împrumutătorul are dreptul să renunțe la îndeplinirea obligațiilor în cazul în care situația materială a împrumutatului se înrăutățește substanțial, fapt ce ar periclita restituirea împrumutului, chiar dacă înrăutățirea s-a produs înainte de încheierea contractului și a devenit cunoscută împrumutătorului ulterior.*

³ **Articolul 1241 alin. (1) CC RM** prevede: *creditorul poate refuza punerea la dispoziție a creditului către debitor în cazul în care după încheierea contractului de credit: a) au apărut cir-*

din conținutul normei stipulate în art. 1241 alin. (1) CC RM se poate observa necesitatea dublei manifestări a consimțământului în realizarea contractului de credit bancar care se exteriorizează de către bancher. Pentru prima dată, consimțământul creditorului se manifestă în momentul încheierii (semnării) contractului, dar pentru a doua oară, consimțământul creditorului se exteriorizează în momentul punerii propriu-zise a banilor la dispoziție, deoarece legea îi rezervă dreptul de a refuza acest lucru. Dubla manifestare a consimțământului, în principiu, este caracteristică situațiilor în cadrul cărora există un antecontract, conform căruia urmează a fi executată obligația de a încheia un contract, consimțământul, la rândul său, manifestându-se atât în momentul încheierii antecontractului, cât și în cel al noului contract.

Având în vedere că în literatura de specialitate există opinii conform cărora se afirmă că contractul de credit bancar reprezintă un antecontract cu caracter consensual, cu privire la încheierea în viitor a unui contract de împrumut cu caracter real [13, p.82], un apel la subtilități în această privință este relevant.

Importanța apelului constă în elucidarea noțiunii contractului de credit bancar, fapt care va permite rambursarea acesteia la conținutul contractului privit în calitate de raport juridic civil, precum și va justifica temeiurile de refuz în eliberarea creditului invocate de creditor în raport cu răspunderea acestuia din urmă pentru neeliberare.

Doctrina autohtonă pune semn de egalitate între *antecontract* și *promisiunea de a contracta* [10, p.154], ceea ce înseamnă că, în opinia autorului rus M. Agarkov [13, p.82], contractul de credit bancar reprezintă în sine o promisiune de a contracta. Totodată, autorul Dorin Cimil susține afirmația conform căreia în cadrul unui *antecontract/promisiunii de a contracta*, nu se pot efectua plăți între părți, iar în cazul în care se efectuează, ele se recunosc nule de către instanța de judecată și pot fi calificate ca fiind îmbogățire fără justă cauză [1, p. 93]. Autorul însă nu indică temeiul în baza căruia plățile se recunosc nule. Imposibilitatea efectuării plăților în cadrul relațiilor fondate pe un antecontract, eventual se datorează faptului că prin antecontract se naște obligația *de a face*, care se limitează exclusiv la încheierea unui nou contract. Alte opinii din doctrină însă nu exclud posibilitatea părților de a efectua anumite plăți *în avans* care constituie condiție de încheiere a noului contract [10, p.157], ceea ce motivează în fapt inevitabilitatea încheierii noului contract. Poziția precedentă ar justifica plățile efectuate de către client în favoarea băncii în calitate de comision pentru examinarea cererii de eliberare a creditului.

Aceste idei ar genera o dualitate în evoluția ulterioară a contractului de credit bancar în funcție de care în primă variantă: contractul de credit bancar reprezintă o promisiune de a contracta un nou contract

cumstanțe care indică cu certitudine incapacitatea viitoare a debitorului de a rambursa creditul; b) debitorul sau terțul înalcă obligația de a acorda garanții de rambursare a creditului pe care și-a asumat-o sau alte condiții înaintate de bancă pentru punerea la dispoziție a creditului.

în baza căruia banii s-ar pune la dispoziția clientului, deoarece în cadrul promisiunii de a contracta nu se pot efectua plăți și în variantă secundă: contractul de credit bancar nu reprezintă o promisiune de a contracta, deoarece în cadrul acestuia se efectuează plăți în favoarea clientului.

Datorită faptului că dubla manifestare a consimțământului caracteristică prezenței antecontractelor își lasă totuși amprenta în derularea contractului de credit bancar, considerăm că acesta reprezintă în sine o promisiune de a contracta un nou contract în cadrul căruia banii sunt efectiv puși la dispoziția clientului cu excepțiile invocate în art.1241 alin. (1) și (2) CC RM, care nu constituie pentru client un temei de sancționare a bancherului în condițiile art.1244 CC RM, acest din urmă text de lege fiind aplicabil situațiilor în care bancherul nu oferă resursele creditare ori de câte ori nu invocă prevederile art.1241 alin. (1) și (2) CC RM.

Noul contract se încheie în momentul în care clientul prezintă băncii propunerea ori cererea prin care solicită punerea la dispoziție a creditului prin transferarea banilor conform destinației în contul propriu sau în contul unui terț și acceptul băncii privind executarea ordinului de plată emis de către client, situații caracteristice în special produselor bancare sub forma liniilor de creditare.

Având în vedere că art. 1241 alin. (3), oferă posibilitate debitorului de a refuza creditul parțial sau total, ceea ce de asemenea duplică manifestarea consimțământului debitorului la această etapă și afirmă odată în plus calitatea de promisiune de a încheia un nou contract pentru contractul de credit bancar, putem afirma că această promisiune este una bilaterală.

Spre deosebire de afirmația autorului M. Agarkov indicată *supra*, considerăm că contractul de credit bancar rămâne a fi unul consensual pe întreaga sa derulare, fără a se transforma într-un contract de împrumut real. Aceasta deoarece în funcție de efectele produse, contractul de împrumut este translativ de proprietate, dar cel de credit bancar constitutiv de drept de creanță al debitorului față de bancă pe motiv că în baza lui, transferarea imediată a dreptului de proprietate asupra banilor către client este o excepție de la regulă. Actuala reglementare română oferă clienților opțiunea facilității de credit prin Noul CC Rom., care în art. 2193, de asemenea, indică pentru bănci posibilitatea ținerii la dispoziția clienților a unor sume de bani accentuând în același fel caracterul constitutiv al acestui contract în virtutea faptului că din dispoziția normei nu rezultă transferul de proprietate.

Transferul de proprietate este un criteriu de direcționare caracteristic în principiu pentru vânzare-cumpărare. Diferența dintre transferul de proprietate, în cazul vânzării-cumpărării și împrumutului, reiese din rezultatele economice ale acestor două operațiuni, prima fiind înfăptuită cu scop de percepție a echivalentului bănesc al bunului vândut, pe când cea din urmă, cu scopul amânării plății sau restituirii aceleiași cantități de bunuri de aceeași calitate și același gen

[6, p.98]. Mai mult ca atât, rezultatul obținut de către client în urma încheierii unui contract de credit reflectă la activul patrimonial ceea ce de ce se bucură clientul contra plăților efectuate cu ajutorul resurselor creditare (bunurile sau serviciile cumpărate), resursele creditare la propriu urmând să facă parte din pasivul clientului (datoriile/obligațiile) acestuia.

Caracterul consensual al contractului de credit bancar afirmat de către noi *supra*, de asemenea nu este lipsit de polemici la capitolul modului său de formare.

Importanța practică a determinării apartenenței contractului de credit bancar la grupul celor *reale consensuale sau solemne*, este una indispensabilă de care depinde antrenarea consecințelor pe care le produce contractul în ceea ce ține de conținutul acestuia privit în calitate de raport juridic civil.

Totodată, importanța clasificării rezidă în necesitatea de a stabili dacă părțile au încheiat un contract valabil cu respectarea cerințelor impuse de lege sau nu [10, p.91]. Valabilitatea contractului privit în calitate de act juridic civil trebuie ajustată la condițiile de valabilitate a actului juridic propriu-zis. Contractele consensuale sunt acele contracte care se încheie prin simplu acord de voință al părților (*solo consensu*), fără nici o formalitate [14, p.41]. În ceea ce privește actele juridice reale, se consideră că fac parte din această categorie, toate actele pentru a căror valabilitate se cere pe lângă consimțământ și transmiterea bunului către dobânditor [15, p.161]. Autorul autohton Victor Burac opinează că contractul de credit bancar este unul consensual [16, p.513-514]. Savantul Aurel Băieșu de asemenea consideră că contractul de credit bancar este unul consensual, însă cel de împrumut este un contract real. Forma scrisă a contractului de credit bancar, în opinia autorului, este cerută ca condiție *ad probationem* și nu *ad validitatem*, și în acest sens, ne respectarea formei scrise atrage efectele prevăzute de art. 211 CC RM [4, p.352-353]. Forma contractului de credit bancar este un criteriu determinativ al valabilității acestuia în calitate de act juridic civil. Autorul Oleg Efrim enunță că contractul de împrumut are un caracter consensual considerându-se încheiat valabil din momentul când părțile au convenit asupra clauzelor lui și că acesta este reglementat ca un contract sinalagmatic, ambele părți obligându-se reciproc [17, p.90].

Această opinie este diferită de cea precedentă după cum se vede. Cercetătorul Dorin Cimil, de asemenea, opinează că contractul de împrumut este unul consensual [2, p.144] plasându-l, totodată, în rândul contractelor unilaterale și sinalagmatice [2, p.152]. Aceasta probabil dintr-o confuzie, deoarece un caracter mixt al clasificării contractelor după conținutul lor nu s-a evidențiat până în prezent, cu excepția celor *sinalagmatice imperfecte*, drept exemplu contractele de depozit cu obligația ulterioară a deponentului de achitare a plăților pentru conservarea bunurilor depozitate. Astfel, care ar fi caracterele unui contract de împrumut totuși? Consensual și sinalagmatic, consensual și unilateral sau real...?

Aceste caractere ar fi acordat încă o posibilitate de delimitare a împrumutului de credit bancar. Prin urmare, se pune întrebarea dacă necesitatea consensului este indispensabilă atunci când în regim unilateral se obligă o singură persoană, fără a se ține seama de cele asumate de către cealaltă parte. Astfel, la prima vedere în situația în care lipsește caracterul sinalagmatic al contractului, ar fi lipsă și de consens. Unul din motive ar fi poate că patrimoniul părții căreia i se oferă ceva, în special în cazul donațiilor, nu riscă fluctuații și în special diminuări. Întrebarea se iscă în situația în care părțile trebuie sau nu să fie obligate reciproc pentru apariția necesității de a exterioriza un consens? Un consens, în principiu, este o interacțiune dintre ofertă și accept.

Astfel, dacă o parte nu acceptă oferta celeilalte părți, consensul nu se realizează chiar dacă după conținut contractul este unul unilateral⁴. Considerăm că în cadrul gratuităților sau altor contracte unilaterale, consensul este necesar pentru fortificarea procesului de transmitere a obiectului la care partea poate renunța în principiu. Prin urmare, consensul pe acest segment se manifestă în limitele acceptului sau refuzului de preluare a obiectului derivat al unui contract privit în calitate de bun. Aceasta înseamnă că capitolul contractelor unilaterale se completează concomitent cu contractele consensuale, cu alte cuvinte, un contract poate fi consensual și unilateral. Totodată, consensul cumulat cu o realitate se poate argumenta în cazul contractelor încheiate în formă verbală din conținutul cărora reiese necesitatea *uno actu* de transmitere a unui bun. Odată cu semnarea unui înscris probatoriu a unui sau altui contract, consensul în vederea efectelor acestui contract se exteriorizează din oficiu, odată cu acceptul ofertei fiind născută și obligația de executare a celor ce izvorăsc din accept. În această ordine de idei, considerăm că este suficient de complicat a clasifica un contract sau altul în funcție de modurile de formare – consensual sau real – datorită faptului că orice formalitate de transmitere efectivă a bunului de către o parte altei părți, trebuie, în mod obligatoriu, să fie însoțită de un consens prealabil, pe când un consens în vederea preluării unui sau altui bun trebuie în mod obligatoriu să fie însoțit de predarea efectivă a bunului. Astfel, în virtutea prevederilor art. 679 alin. (1) CC RM, conform cărora contractul se consideră încheiat odată cu momentul în care părțile au ajuns la un acord asupra tuturor clauzelor lui esențiale, realitatea de transmitere propriu-zisă a bunului are un caracter accesoriu care rezultă din obligația asumată prin consensul manifestat la încheiere.

Deși în literatura de specialitate există concepții care neagă categoria contractelor reale și care în opinia autorului Gheorghe Mîtu, dintr-un motiv sau altul, nu își au reflectare în stadiul actual al legislației noastre [10, p.88], considerăm că elementul transmiterii reale a bunului totuși ar fi mai aproape de executarea obligațiilor asumate de către părți în urma unui

consens conceput și materializat prin manifestarea voințelor îndreptate spre încheierea contractului. Un argument suplimentar în acest sens ar fi reieșit din logica circuitului civil convențional al bunurilor dirijat de dreptul contractual, unde la capitolul cauzei imediate în regim primordial apare prefigurarea mentală de transmitere a bunului, în consecință are loc alegerea persoanei căreia i se va transmite bunul (cauză mediată) [2, p. 42-43] și după care va avea loc transmiterea propriu-zisă.

Cauza contractului de credit bancar, de exemplu, fiind compusă din prefigurarea mentală a administrației băncii de a promova activitatea profesională îndreptată spre acumularea veniturilor de la persoana bonitatea căreia a fost cercetată, este corelată cu intenția clientului de a-și majora activul patrimonial prin utilizarea fondurilor creditare prestate de către banca a cărei ofertă s-a determinat a fi cea mai avantajoasă, urmată până la bun sfârșit de amânarea termenului de restituire a fondurilor creditare în concordanță cu prevederile contractului.

În așa mod, sediul convenției sau al consensului este plasat cu mult înainte de executarea obligației de transmitere a bunului, or transmiterea bunului fără o decizie prealabil circumscrisă prin voința părții care transmite *de facto* obiectul este imposibilă.

Astfel, considerăm că contractul de împrumut este unul *consensual* după modul de formare și *sinalagmatic* după conținut, contractul de credit bancar întrunind exact aceleași criterii.

Caracterul sinalagmatic după conținut este rezultat al obligației exprese a împrumutătorului de a da în proprietatea împrumutatului un bun stipulată în textul legii din art. 867 CC RM, care cuprinde sintagma: „împrumutătorul se obligă să dea”, legată reciproc de obligația ulterioară a împrumutatului cu privire la restituirea bunului către împrumutător.

Aceeași regulă reiese și din obligația creditorului de a pune la dispoziția debitorului o sumă de bani și obligația debitorului de a restitui acești bani și alte sume plătibile creditorului.

Importanța clasificării contractului după conținut rezidă în regimul juridic aplicabil contractelor sinalagmatiche cu titlul de prevederi generale stipulate în art. 704-711 CC RM, care nu este caracteristic contractelor unilaterale. Forma scrisă a contractului de credit, după noi constituie o condiție *ad probationem*, după cum a relatat savantul Aurel Băieșu. În pofida faptului că forma scrisă a contractului de credit bancar reiese expres din prevederile legale (art. 1236 alin. (2) CC RM) și art. 680 CC RM care enunță despre încheierea valabilă a contractului odată cu întrunirea condiției de formă prescrisă de lege, adică scrisă în cazul de față, Legea 202/2013 indică posibilități exprese de încheiere a unui contract de credit prin mijloace de comunicare la distanță care este urmat de eliberarea imediată a creditului (art. 5 alin. (6) și art. 6 alin. (6) din Legea nr. 202/2013) și semnarea ulterioară a contractului. Chiar dacă încheierea contractelor în cadrul comerțului electronic, când se aplică prevederile Le-

⁴ Renunțarea la obiectul donat drept exemplu.

gii privind comerțul electronic nr. 284 din 22.07.2004 [18], califică forma contractelor încheiate la distanță ca fiind una scrisă, practica bancară admite încheierea contractelor la distanță prin telefon, forma cărora este verbală. Astfel, se observă că există mecanisme conform cărora creditele se eliberează anticipat semnării contractelor, ceea ce nu denotă forma scrisă drept condiție *ad validitatem* pentru contractul de credit.

În concluzie, dat fiind faptul că definirea constituind o sarcină predominantă a doctrinei, în pofida principiului *Omnis definitio in iure civili periculosa est; parum est enim, ut non subverti posset* (Definițiile în dreptul civil sunt periculoase, fiindcă rare sunt cazurile când ele nu pot fi combătute). D 50.17.202. Lucius Iavolenus Priscus, jurisconsult roman [19, p.57], încercăm să propunem o definiție proprie a contractului de credit bancar în modul după cum urmează:

Creditul bancar este un contract-cadru care se execută sub forma unei promisiuni bilaterale de a încheia un contract de credit bancar la momentul solicitat de către Client, prin care Bancherul se obligă să pună la dispoziția Clientului o sumă de bani (credit), iar Clientul se obligă să restituie suma de care a beneficiat, să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract.

Referințe:

1. Cimil R. *Calificarea raporturilor contractuale. Studiu monografic*. Chișinău: Grafema Libris, 2013. 224 p.
2. Cimil D., Bejenaru E.E. *Drept civil. Contracte speciale*. Partea I. Chișinău: Grafema Libris, 2014. 276 p.
3. Chibac Gh., Brumă S., Robu O., Chibac N. *Drept civil. Contracte și succesiuni. Curs universitar*. Ediția II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 392 p.
4. Băieșu A. și alții. *Drept civil. Contracte și succesiuni*. Vol. III. Ediția II. Chișinău: Cartier, 2010. 568 p.
5. Turcu I. *Contractele bancare în Noul Cod civil: art. 2184-2194, art. 2279-2494*. București: C.H. Beck, 2013. 554 p.
6. Романец Ю.В. *Система договоров в гражданском праве России*. 2-е изд. Москва: Норма Инфра-М, 2013. 496 с.
7. Гавальда К., Стуфле Ж. *Банковское право*. Перевод с фр. Под ред. В.Я. Лисняка. Москва Финстатинформ, 1996. 566 с.
8. Гравин Д.И. *Кредитный договор по английскому и российскому праву*. Москва: Инфотропик медиа, 2014. 152 с.
9. Marian N. Calificarea subiecților contractului de credit bancar. În: *Materialele conferinței științifice internaționale „Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”*. Chișinău: Artpoligraf, 2015. 181 p.
10. Mîtu Gh. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 752 p.
11. Legea nr. 256 din 09.12.2011 privind clauzele abuzive încheiate în contractele cu consumatorii. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 38-41 din 2012.
12. Baieș S. *Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor*. Vol. II. Ediția 2. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 528 p.
13. Агарков М.М. *Основы банковского права. Учение о ценных бумагах*. Москва: Изд-во БЕК, 1994. 350 с.
14. Pop L. *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ediția II. Iași: Editura Fundației Chemarea, 1998. 484 p.
15. Baieș S. și Roșca N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ediția V. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 392 p.
16. Burac V. *Drept bancar*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2001, p. 784.
17. Efrim O. și alții. *Drept civil. Contracte și succesiuni*. Vol. III. Ediția III. Chișinău: Cartier, 2010. 568 p.
18. Legea privind comerțul electronic nr. 284 din 22.07.2004 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 138-146/741 din 13.08.2004.
19. Cazac O. *Instituția rezoluțiunii și rezilierii contractelor: metodă de soluționare a raporturilor contractuale patogene / Teză de doctor în drept*. Chișinău: 2013. 224 p.

Recenzent:
Gheorghe CHIBAC,
doctor în drept, profesor universitar